

Sygn. akt IV CSK 165/20

POSTANOWIENIE

Dnia 27 sierpnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z wniosku W. D. i S. D.
przy uczestnictwie E. Spółki Akcyjnej w G.
i Skarbu Państwa - Starosty W.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 sierpnia 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców
od postanowienia Sądu Okręgowego w G.
z dnia 26 lipca 2019 r., sygn. akt III Ca [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 lipca 2019 r. Sąd Okręgowy w G. uwzględnił apelację uczestniczki postępowania E. Spółki Akcyjnej w G. (dalej jako: „E.”) od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w W. z dnia 20 grudnia 2018 r. i oddalił wniosek W. D. i S. D. o ustanowienie służebności przesyłu. Sąd Okręgowy w sposób odmienny od Sądu pierwszej instancji ocenił zgromadzone w sprawie dowody przyjmując, że nie doszło do zmian przebiegu linii przesyłowej znajdującej się na nieruchomości wnioskodawców, mimo jej modernizacji, w jej ramach nie przesunięto bowiem położenia słupów energetycznych. W konsekwencji stwierdził,

że w sprawie zostały spełnione przesłanki nabycia służebności przesyłu przez E. w drodze zasiedzenia, co wyklucza uwzględnienie roszczenia o ustanowienie tej służebności.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez wnioskodawców. Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołali się oni na występowanie w sprawie dwóch istotnych zagadnień prawnych oraz na potrzebę wykładni szeregu przepisów prawnych budzących wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżących, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie ma cechować się istotnością, czyli być doniosłe z uwagi na rangę zawierającego się w nim problemu

prawnego oraz jego znaczenie wykraczające poza potrzeby rozstrzygnięcia sprawy, w której wniesiono skargę. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 23 listopada 2010 r., II CSK 344/10, niepubl., z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, niepubl., z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, niepubl., i z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, niepubl.).

Pierwszy z problemów wskazanych przez skarżących jako istotne zagadnienie prawne dotyczy pytania o konieczność udowodnienia przez stronę, która podnosi zarzut nabycia służebności przesytu przez zasiedzenie, trwałości (niezmienności położenia) urządzeń przesylowych przez cały okres konieczny do nabycia służebności przez zasiedzenie. Kwestia ta, w powiązaniu z jej rozwinięciem w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie jest jednak adekwatna do okoliczności sprawy. Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia Sądu Okręgowego, dokonał on ustaleń co do sposobu władania nieruchomością w zakresie urządzeń przesylowych w oparciu o ocenę całości dostępnego materiału dowodowego - dochodząc na tej podstawie do konkluzji, że przedsiębiorca przesylowy oraz jego poprzednicy prawni posiadali służebność przesytu przez cały okres konieczny do stwierdzenia nabycia nieruchomości przez zasiedzenie. Rozumowania te nie wiązały się z rozważaniami co do rozkładu ciężaru dowodu - tym bardziej zaś w sprawie nie wystąpił (wprost lub pośrednio) problem zobowiązania wnioskodawców do przedstawienia dowodów podważających posiadanie służebności w określonym kształcie przez czas konieczny do stwierdzenia zasiedzenia. Trudno stwierdzić, by w tym zakresie w sprawie wystąpiły jakiekolwiek wątpliwości odpowiadające zagadnieniu prawnemu wskazanemu przez skarżących. W tym kontekście przypomnienia wymaga, że w postępowaniu kasacyjnym Sąd Najwyższy jest związany podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia niedopuszczalne jest zatem kwestionowanie przeprowadzonej przez Sąd Okręgowy oceny dowodów, w myśl której uczestnik udowodnił, że przez okres konieczny do nabycia służebności przez zasiedzenie

położenie infrastruktury przesyłowej na nieruchomości wnioskodawców nie uległo istotnym zmianom (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.).

Po drugie, za istotne zagadnienie prawne w opisywanym wyżej rozumieniu trudno uznać także pytanie o konieczność badania, jako przesłanki nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu, istnienia zamiaru posiadania służebności w sposób samoistny (*animus*). Jak stwierdzają sami skarżący, obowiązek weryfikacji spełnienia tej przesłanki został w jednoznaczny sposób potwierdzony w dotychczasowym orzecznictwie i sam w sobie nie wywołuje wątpliwości. Dalsza część argumentacji skarżących sprowadza się natomiast do polemiki z rozumowaniem Sądu Okręgowego, który - zdaniem skarżących - nie dokonał prawidłowej kontroli tej przesłanki. Argumentacja ta w oczywisty sposób nie odpowiada pojęciu istotnego zagadnienia prawnego, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., nie odnosi się bowiem do żadnego problemu związanego z interpretacją przepisów prawa, lecz wyłącznie do zastosowania przepisów prawa w konkretnych okolicznościach faktycznych.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć. Nie istnieje przy tym potrzeba wykładni przepisów prawa ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl., z dnia 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, niepubl., z dnia 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl., i z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Nie można przyjąć, by którykolwiek z argumentów wskazanych przez skarżących potwierdzał występowanie w sprawie potrzeby wykładni przepisów prawa w tym rozumieniu. Po pierwsze, problem sumowania okresów posiadania służebności przesyłu i służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu został już przesądzony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13 (OSNC 2013, nr 12, poz. 139). Po drugie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednoznacznie potwierdzono także możliwość nabycia przez zasiedzenie służebności bez wskazywania nieruchomości władnącej (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142). Po trzecie, w orzeczeniach tych, a także w szeregu dalszych wypowiedzi Sądu Najwyższego, jednoznacznie wskazano także na treść, jaką może przybrać służebność przesyłu. Nie budzi także wątpliwości, że w okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej przedsiębiorstwo państwowe mogło władać cudzą nieruchomością (niebędącą własnością Skarbu Państwa) w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu (nie dotyczyło to natomiast samoistnego posiadania nieruchomości jako takiej, jak nieprawidłowo twierdzą skarżący); o kwestii tej por. m.in. uchwałę siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2017 r., III CZP 101/16 (OSNC 2017, nr 11, poz. 123).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego konsekwentnie, zarówno na tle art. 33 dekretu z dnia 11 października 1946 r. - Prawo rzeczowe (Dz.U. Nr 57, poz. 319) jak i kodeksu cywilnego, dopuszczano możliwość istnienia służebności przesyłu, jako służebności gruntowej, pozwalającej na korzystanie ze znajdujących się na nieruchomości urządzeń przesyłowych przez przedsiębiorcę wykorzystującego je w swojej działalności gospodarczej (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 31 grudnia 1962 r., II CR 1006/62, OSPiKA 1964, poz. 91, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1965 r., III CO 34/65, OSNC 1966, nr 7-8, poz. 109, z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142 i z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biuletyn SN 2008, nr 10, s. 8). Potwierdzenie w orzecznictwie możliwości umownego i sądowego ustanowienia tego rodzaju służebności, pozwala ubiegać się o stwierdzenie jej zasiedzenia na podstawie art. 292 k.c. Stwierdził to dodatkowo Sąd Najwyższy po wprowadzeniu do kodeksu cywilnego konstrukcji prawnej służebności przesyłu, wyjaśniając, że przed uregulowaniem w kodeksie cywilnym tej służebności (art. 305¹ - 305⁴) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności, odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa. Natomiast okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 11, i z dnia 6 czerwca 2014 r., III CZP 107/13, OSNC 2015, nr 3, poz. 29). Zawisłe w Trybunale Konstytucyjnym sprawy P 10/16 (aktualnie 11/16) i P 7/17, nie

zostały zakończone orzeczeniem podważającym konstytucyjność przyjętego w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozwiązania.

Skarżący stwierdzają wyraźnie, że mają pełną świadomość istnienia ugruntowanego stanowiska Sądu Najwyższego co do wskazanych przez siebie kwestii. Równocześnie uznają jednak, że problemy te wywołują wątpliwości w orzecznictwie sądów powszechnych oraz że są one przedmiotem wątpliwości konstytucyjnych. Istota tych wątpliwości nie została jednak w żaden sposób sprecyzowana przez skarżących, a uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania opiera się w tym zakresie na dość ogólnikowych stwierdzeniach. Nie pozwala to przyjąć, by prawidłowo wykazano istnienie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

jw